

El Diacrític | | Actualitzat el 30/09/2017 a les 11:31

?Una vaga de somriures

Isaac Arriaza fa una anàlisi crítica del procés sobiranista, que defineix com a burgès, especialment centrada en el paper que hi està jugant l'Esquerra Independentista

«Volen fer veure que a Catalunya hi ha violència i no n'hi ha, no n'hi ha hagut i ni n'haurà. Som un poble pacífic i ens hem de conjurar tots perquè així sigui.» (Declaracions de Carme Forcadell durant el Marató per la democràcia el 24/9/17. Fragment extret de l'edició impresa d'*El Periódico* del dilluns 25).

Les darreres setmanes, coincidint amb l'enfrontament institucional entre els governs de l'estat i la Generalitat, el procés s'ha revelat com una veritable revolució política burgesa. D'alguna forma sempre havia estat fàcilment identificable com a tal, però l'ofensiva policial i jurídica del govern de l'Estat espanyol en defensa de l'*statu quo* constitucional ha posat sobre la taula alguns elements interessants que apunten en la direcció que acabo de comentar i que intentaré exposar d'ara endavant. Em torno a detenir per reiterar-me, especialment per aquells que ja s'estan remouent a les seves cadires. També pels altres que ens alligonen dient-nos que viure vol dir prendre partit i constaten la mort, lògica, del qui escriu en aquest moment, pel sol fet que em resisteixo a inclinar-me per cap dels bàndols que estructuraven el seu relat simplista.

Sí, he dit revolució política burgesa. Sobre el paper, hem assistit a una substitució sobtada i conflictiva -s'ha de veure encara el grau- del subjecte de sobirania incorporant un nou marc legal (teòricament provisional) de referència. Com sabem, la Llei de Transitorietat no preveu una modificació significativa -en cap cas- del sistema polític, fonamentat en la delegació i la professionalització (democràcia representativa); però tampoc de l'ordenament jurídic liberal i les relacions de producció capitalistes. I crec que encara podríem filar més prim. Es tracta d'una aposta per tal de perfeccionar una institució política complexa que ja funcionava com un Estat en molts àmbits. Tot això, si no és que estem davant, doncs, d'un simple recanvi d'elits en sentit absolutament estricte donat que el govern de la Generalitat és un poder instituït, governa (en l'àmbit de les seves competències) de facto i, a més, lidera la proposta de ruptura institucional. En aquest cas, parlariem de forçar un desplaçament definitiu dels obstacles legals, administratius, policials i militars que impediaven -des del 1978 fins als nostres dies- que Catalunya esdevingués

una normalitat estatal en el context de la Unió Europea.

Com crec que s'adverteix fàcilment, i abans de prosseguir, les meves paraules posen en dubte frontalment el relat segons el qual ens trobem davant un conflicte polític de legitimitats democràtiques entre un Estat i una mena de moviment social sotmès per l'ordenament jurídic totalitari, demòfob o dictatorial imposat pel primer. És una qüestió de justícia històrica i memòria de lluites antagonistes i emancipatòries. La normalitat dels estats democràtics a Occident ha estat la repressió sistemàtica de la dissidència i la desobediència, tant institucional com auto-organitzada- amb tots els mitjans al seu abast. L'actuació ordinària del govern de la Generalitat, fins al moment, per cert, no ha estat gaire diferent.

Al juliol, vaig errar. En veure la campanya de República des de Baix vaig creure que havíem tocat sostre. No m'avergonyeix reconèixer que vaig precipitar-me en definir-la com l'ofensiva final. Crec que sóc massa analògic per aquests temps d'immediatesa, improvisació constant i demagògia fàcil. Encara que sembli que ho has dit tot, no et pots acabar de refiar mai, sempre hi seràs a temps de llegir, sentir o veure l'enèsim despropòsit en aquesta cursa interclassista cap al grand prix dels Estats. Mancaven, encara, els insults i les desqualificacions gratuïtes necessàries per encendre una massa desitjosa de veure com puja la temperatura d'aquest particular reality post-polític. Un cop més, però, ha estat el company Jordi Martí Font, amb el seu darrer article, qui m'ha donat l'empenta que em calia per començar a posar ordre a les pàgines d'apunts manuscrits que venia acumulant fa dies.

El procés sobiranista, a parer meu, no és eminentment burgès perquè estigui conduït per la patronal ni pels «poders fàctics financers». No hi ha massa raons per a pensar que així sigui. En canvi, creure que les revolucions polítiques burgeses únicament són aquelles impulsades i liderades per la burgesia és simptomàtic del tipus d'aproximació a l'anàlisi del capitalisme emprat per certa esquerra alternativa. Una aproximació que necessita adjectivar el capitalisme perquè -en el fons- creu que aquest és susceptible de ser transformat en quelcom més amable, menys nociu. Del diagnòstic que facis servir sortirà la teva proposta política, i només cal repassar la quantitat de reformulacions que ha patit la socialdemocràcia des de Rosa Luxemburg fins a l'actualitat. Avui, quan només podem expressar-nos a través de la dicotomia, vivim una situació de renúncia endèmica pel que fa a la defensa activa de la dignitat i la integritat de les desposseïdes.

Constatar el caràcter burgès del procés independentista comporta significar el domini d'un tipus de racionalitat. Una racionalitat que serveix -228 anys després de la Revolució Francesa- al raonament que els Estats, no condicionats pels processos que els han fet veure la llum, o sigui, neutres, poden servir la humanitat sencera abanderant les causes de la Llibertat, la Igualtat i la Fraternitat. Eisenhower i Khrusxov, tan a prop i tan lluny l'un de l'altre, i aixoplugats sota l'OTAN i el Pacte de Varsòvia respectivament, van deixar ben palès la innocència subjacent a les revolucions romàntiques del segle XVIII. Al tauler de joc de la Guerra Freda, l'única diferència entre els components d'ambdós conjunts de fitxes era el color.

El procés sobiranista és burgès, coherentment amb l'anterior, perquè està fonamentat en l'idealisme polític, en categories abstractes que obvien la relació de força indefugible existent en un context de desigualtat -legalment sancionada- on la majoria de la població es veu obligada, forçada, a vendre la seva força de treball per tal de satisfer les seves necessitats bàsiques. Obviar la violència intrínseca a les relacions de producció capitalista ens retrotrau a un límb temporal pre-marxista i condueix -inevitablement- a deixar de banda un altre debat indefugible: el de la naturalesa de l'Estat i el seu paper en el manteniment de la desigualtat social i l'explotació assalariada. Aquesta abstracció conceptual -aquest idealisme peterpanià, tan hegeliana com el de Feuerbach- pot servir eventualment una pluralitat d'interessos, no només els de la burgesia, en sentit estricte, i a la vegada pot ser assumida perfectament per qualsevol individu sigui quina sigui la seva extracció social. No veig què té això d'extraordinari. Per altra banda, el fet que ens hàgim d'expressar en aquests termes, novament, guarda relació amb una renúncia més -si cap- al llegat teòric i emancipatori de Marx. Fa temps que vàrem jubilar impunement els conceptes

d'alienació, falsa consciència i ideologia dominant. Amb totes les eines que ha proporcionat la colonització tecnològica (que fluidifiquen a la perfecció la circulació de relats simplistes), el materialisme i el racionalisme han estat desplaçats per l'enèsima formulació del possibilisme leninista postmodern. Negri també ha estat superat i, a l'edat de Twitter, arreu on miris trobaràs finestres d'oportunitat i claus que obren tots els panys. Tot un parc temàtic dedicat al canvi dimensional com a paradigma emancipatori. D'aquella pols, vénen aquests fangs. En conseqüència, tampoc cal posar-se les mans al cap en veure com hi ha qui ha volgut recuperar els pantalons de campana per tornar a parlar en termes de la transacció gens modèlica: llibertat d'expressió, drets fonamentals, democràcia... Conceptes elevats, sense dubte, però absolutament buits de significat per si mateixos si no ens formulem una sèrie d'interrogants previs. Per exemple, i sense ànim d'exhaustivitat: Qui és el poble? Què és l'interès general? Què són la democràcia i la llibertat?

Més enllà de les declaracions i els posicionaments de cadascú -i les seves auto adscripcions ideològiques- el que uneix a Forcadell i Martí i Font és la seva confluència en un corrent polític i ideològic dominat pel mateix relat abstracte sobre la violència i la naturalesa dels Estats. Utilitzen un marc conceptual propi del segle XVIII, bressol tant de liberalisme polític i econòmic com del nacionalisme modern. Votem per ser lliures, sublim. No negaré que entre ells existeixen discrepàncies, però en cap cas són significatives. És per això que, sense avergonyir-se poden llençar afirmacions com les que obren aquest article: 'Som un poble pacífic'. Ja veig. Disculpa, presidenta, m'ho podries tornar a repetir mentre prenem un cafè sota l'estàtua d'Antonio López i parlem sobre la Setmana Tràgica, visitem la tomba de Salvador Seguí, a Montjuïc, o donem un volt per l'Àgora Juan Andrés Benítez? També podríem comentar el desallotjament de la plaça de Catalunya el 2011 i l'aprovació d'uns pressupostos clarament regressius per la classe treballadora gràcies a qui es proclama anticapitalista. Avui m'ha donat per les preguntes, ves per on. Digueu-me, què és la violència? No patiu, aquesta última és retòrica.

Per la seva part, el company cupaire no es queda enrere. Novament, s'esforça en el seu paper de fidel defensor de la transversalitat i, com no podia ser d'una altra manera, utilitza el terme top -a hores d'ara, un clàssic- d'aquells que ja no saben com justificar la quantitat de contradiccions que són capaços d'empassar-se. Ho reconec, no deu ser gens fàcil seguir cridant anticapitalistes quan ja ni tan sols l'slogan sona sincer sense un bon videoclip de fons. Jo mateix no ho aconseguiria. De cap manera, en tot cas, prescindint d'al·lucinògens, un abonament premium a Netflix o, millor encara, totes dues coses a l'hora. Novament, l'autoritarisme polític, el dirigisme leninista disfressat de radical, ens torna a complaure amb el seu virtuosisme dialèctic. Qui gosi qüestionar el conte de fades que se'ns imposa -de finestres, claus i panys- té dues opcions: o purista o espanyolista. Si són totes dues, pitjor. Em demano doble amb formatge. És còmic llegir sobre purisme quan s'ha fet de la incoherència una pràctica política sistemàtica i absolutament desvergonyida. Finalment, m'agradaria remetre-us a la videoteca i convidar-vos a escoltar atentament les intervencions de les regidores de la CUP-Capgirem Barcelona als consells plenaris i les diferents comissions de l'Ajuntament de Barcelona. Tots uns mestres, he après molt d'ells sobre genealogia de la puresa (municipalista).

Darrerament, vaig acabant, hem sabut que hi ha qui voldria una vaga general en defensa de les llibertats i contra la repressió del govern de l'Estat espanyol. Parlaré d'ambdues -de la vaga i de la repressió- però en ordre invers. L'actuació de la Guàrdia Civil del dia 20 ha propiciat una situació ideal pels defensors del front populisme. Tot i així, encara no entenc com algú es pot sorprendre de què els Estats facin honor al seu nom defensant i fent acomplir el seu ordenament jurídic amb tots els mitjans al seu abast. Hi ha qui respon que no podem naturalitzar la repressió, normalitzar-la. Ah, no? I perquè no? Torno a un interrogant anterior però lleugerament modificat. Què és la repressió com a forma de violència? Com és manifesta en un context de conflicte entre capital i treball? Només és repressiva l'actuació de l'Estat contra qui busca subvertir l'ordre establert en un context de xoc institucional? Les condicions a partir de les quals les treballadores pugem dia rere dia als trens que ens porten als centres de treball, de forma ordenada, pacífica i silenciosa; no són repressives? No l'hem naturalitzat aquesta violència? La hipocresia, la doble moral, és un altre tret característic de la ideologia burgesa. De manual.

Però la història no s'acaba aquí. Crec necessària una altra reflexió incòmoda i que -arribats a aquest punt- no em comportarà més aversions de les que ja he anat acumulant en el darrer any. Des d'un punt de vista antiautoritari, qualsevol actuació repressiva per part de l'Estat és reprobable i rebutjable. Això no és res més que l'expressió d'una solidaritat tan humanament necessària com genèrica per part de qui ha comprès quina és la naturalesa de l'entramat burocràtic estatal. Ara bé, la repressió -pel sol fet d'existir- no ennobleix de forma automàtica la causa contra la qual l'Estat reacciona. Menys encara, si qui rep aquesta repressió és una altra institució proto-estatal que disposa de la seva pròpia infraestructura repressiva i la fa servir amb els mateixos escrúpols: cap ni un. Crec que és important anomenar les coses pel seu nom i mesurar l'eufòria mobilitzadora. Estic suggerint que continuem amb la cara enganxada a les pantalles i immòbils políticament? Ni de bon tros. Entenc que, després de cinc anys de travessa pel desert i una performance l'any, hi hagi qui es mori de ganes per prendre els carrers de forma aparentment espontània; però sovint pot ser interessant parar atenció a la qualitat i no tant a la quantitat.

Com deia més amunt, i davant l'excepcionalitat del moment, certes cúpules pertanyents al sindicalisme alternatiu afirmen que ens cal una vaga general per a defensar les llibertats i la democràcia, enfront de les agressions del govern de l'Estat espanyol. Bé, em fa l'efecte que hi ha qui pensa que portant a terme una vaga general -amb veritables ressos patriòtics- s'acabarà neutralitzant la pudor burgesa del procés sobiranista. Hi ha qui necessita una bafarada d'aire fresc per suportar les interminables passejades pel sistema domèstic de clavegueram. Per això, ara, esperen recollir els fruits d'anys d'expansionisme a les organitzacions autònomes de l'antagonisme polític i sindical. Humilment, crec que s'hauria de vigilar amb la banalització de la vaga general com a instrument de lluita dels treballadors i les treballadores, fonamental tant per intentar millorar les seves condicions de vida com per combatre les agressions de classe. Els titulars a la premsa estrangera són valuosos, no ho nego, però no tot s'hi val.

Per la meua banda, i arribat a aquest punt, proposo una vaga de somriures. Perquè deixar de somriure no vol dir renunciar a la felicitat, ni de molt. Al contrari. Abandonar el fals somriure de la ingenuïtat política -d'una felicitat hipòcrita esdevinguda a partir de la sobredosi d'himnes i banderes- significa entendre la felicitat com quelcom que construirem per nosaltres mateixos sense que ningú ens digui, mai més, el que hem de fer -la clau que hem d'utilitzar, quan volem tirar totes les portes- per tal d'emancipar-nos. Perquè el que necessitem de forma urgent, a parer meu, és una vaga salvatge de somriures i -per dignitat revolucionària- una lluita aferrissada de consciències.

No parlo de mètodes, tampoc d'accions o estratègies, parlo, simplement, d'un canvi radical d'actitud a l'hora d'abordar els fenòmens polítics i econòmics. Parlo de la negació, de la crítica, com a fonament de la felicitat. Proposo que deixem de somriure per posar -definitivament- punt final a la innocència.

Isaac Arriaza és autor del bloc Hic Rhodus, Hic Salta! Bitàcola de pensament antagonista i crítica de la cultura.